

JACEK HADRYŚ

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Wydział Teologiczny

**Małżeństwo drogą do komunii z Bogiem w świetle
Familiaris consortio Jana Pawła II**

Marriage as a Way to Communion with God in the Light of *Familiaris consortio* by John Paul II

Komunia z Bogiem to jedno z określeń pełni chrześcijańskiego życia. Nieco upraszczając sprawę można powiedzieć, że oznacza ona świętość, chociaż akcentuje przede wszystkim jej teologiczny wymiar¹. Kościół na Soborze Watykańskim II wypowiedział się w sposób jednoznaczny na temat powołania do świętości:

[...] wierni każdego stanu i zawodu powołani są do pełni życia chrześcijańskiego oraz doskonałej miłości².

Z powyższego wynika, że wszyscy „chrześcijanie zachęceni są i zobowiązani do osiągnięcia świętości i doskonałości własnego stanu” (KK, 42). Jest rzeczą jasną, że miarą świętości, doskonałości chrześcijańskiej, a zatem miarą komunii z Bogiem jest miłość. Im większy rozwój miłości, tym większy postęp na drodze do komunii z Bogiem³. Skoro każdy ochrzczony jest powołany przez Boga do świętości to jest rzeczą oczywistą, że dotyczy to również tych chrześcijan, którzy zawarli sakramentalny związek małżeński. Jan Paweł II stwierdził, że:

Wszyscy małżonkowie są powołani do świętości w małżeństwie według woli Boga, a to powołanie realizuje się w miarę, jak osoba ludzka potrafi odpowiedzieć na przykazanie Boże, ożywiona spokojną ufnością w łaskę Bożą i we własną wolę⁴.

¹ Por. *Różne ujęcia pełni chrześcijańskiego życia*, w: J. Gogola, *Teologia komunii z Bogiem*, Kraków 2003, s. 101-108.

² Sobór Watykański II, *Lumen gentium*, 40, dalej skrót: KK.

³ Por. A. Marchetti, *Zarys teologii życia duchowego*, cz. 1, Kraków 1996, s. 49-54.

⁴ Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, 34, dalej skrót: FC.

Niemniej jednak sakrament małżeństwa implikuje specyfikę dążenia do świętości przez małżonków. Jan Paweł II ujmuje to w następujący sposób:

[...] właściwym źródłem i pierwotnym środkiem uświęcenia małżeństwa i rodziny chrześcijańskiej jest sakrament małżeństwa, który podejmuje i rozwija łaskę uświęcającą chrztu (FC, 56).

Pierwszorzędnym celem niniejszego przedłożenia jest przedstawienie małżeństwa jako drogi prowadzącej do komunii z Bogiem. W związku z powyższym autor poddał analizie treść adhortacji Jana Pawła II *Familiaris consortio*. Całość refleksji została podzielona na kilka części, wzorowanych na poszczególnych fragmentach adhortacji. W niniejszej pracy ukazano wpierw Boży zamysł względem małżeństwa, a następnie poszczególne zadania małżeństwa oraz ich realizację. Wnioski z przeprowadzonych badań zostały zamieszczone w zakończeniu.

BOŻY ZAMYŚŁ WZGLĘDEM MAŁŻEŃSTWA

Małżeństwo to przymierze, dzięki któremu mężczyzna i kobieta tworzą ze sobą wspólnotę życia nakierowaną, ze swej natury, na dobro małżonków⁵. Papież przypomniał, że Bóg stworzył człowieka na swój obraz i podobieństwo (por. Rdz 1,26n.), a powołując go do istnienia z miłości, powołał go jednocześnie do miłości. Bóg wpisał w człowieczeństwo mężczyzny i kobiety zdolność i zarazem odpowiedzialność za miłość i wspólnotę (por. FC, 11). Znakiem i obrazem przymierza łączącego Boga z ludem wybranym stała się miłość małżeńska, zaś niewierność ludu wobec Boga została nazwana cudzołóstwem (por. FC, 12). Komunia między Bogiem i ludźmi ostatecznie wypełniła się w Jezusie Chrystusie, który z miłości oddał siebie ludzkości poprzez Wcielenie oraz śmierć na krzyżu. W Jego ofierze odsłonił się Boży zamysł wpisany w człowieczeństwo mężczyzny i kobiety. Małżeństwo ochrzczonych stało się faktycznym znakiem przymierza zawartego we krwi Chrystusa: poprzez miłość małżeńską małżonkowie „uczestniczą i są powołani do przeżywania samej miłości Chrystusa, ofiarującego się na krzyżu” (FC, 13). Przez chrzest małżonkowie są włączeni w sposób niezniszczalny w przymierze obłubieńcze Chrystusa z Kościołem, a na mocy sakramentalnego charakteru małżeństwa ich związek staje się jeszcze bardziej nierozzerwalnym:

Poprzez sakramentalny znak ich wzajemna przynależność jest rzeczywistym obrazem samego stosunku Chrystusa do Kościoła (FC, 13).

⁵ „Nikt z małżonków nie uświęca się i zbawia sam, a także nie potępia się sam, zawsze bowiem pociąga za sobą współmałżonka: ku świętości albo ku potępieniu”. M. Chmielewski, *101 pytań o życie duchowe*, Lublin 1999, s. 137.

Według Jana Pawła II małżonkowie uosabiają to, co się dokonało na krzyżu, są dla siebie i dla dzieci świadkami zbawienia. Małżeństwo, jak każdy sakrament, jest „pamiętką, uobecnieniem i prorocstwem tego zbawczego dzieła” (FC, 13)⁶. W dziele zbawienia małżonkowie uczestniczą we dwoje, stąd też pierwszym skutkiem małżeństwa jest

[...] chrześcijańska więź małżeńska, komunია dwojga typowo chrześcijańska, ponieważ przedstawia tajemnicę Wcielenia Chrystusa i tajemnicę Jego Przymierza (FC, 13).

Jan Paweł II zauważył także, że uczestnictwo małżonków w życiu Chrystusa posiada swoją specyfikę, ponieważ

[...] miłość małżeńska zawiera jakąś całkowitość, w którą wchodzi wszystkie elementy osoby – impulsy ciała i instynktu, siła uczuć i przywiązania, dążenie ducha i woli. Miłość zmierza do jedności głęboko osobowej, która nie tylko łączy w jedno ciało, ale prowadzi do tego, by było tylko jedno serce i jedna dusza (FC, 13).

Papież przypomniał, że miłość wymaga

[...] nierozzerwalności i wierności w całkowitym wzajemnym obdarowaniu i otwiera się ku płodności (FC, 13).

Miłość małżeńska uzdalnia małżonków do największego oddania:

[...] małżonkowie oddając się sobie, wydają z siebie nową rzeczywistość-dziecko, żywe odbicie ich miłości, trwałą znak jedności małżeńskiej oraz żywą i nierozłączną syntezę ojcostwa i macierzyństwa (FC, 14).

Miłość małżonków ma się stać dla dzieci widzialnym znakiem miłości Boga Ojca (por. FC, 14). Małżeństwo i rodzina budują Kościół, gdyż małżeństwo chrześcijańskie stanowi naturalne środowisko, w którym dokonuje się włączenie dziecka do wspólnoty Kościoła⁷.

Przedstawiony przez Jana Pawła II Boży zamysł względem małżeństwa, sam w sobie stanowi wezwanie małżonków do dążenia do osobistej świętości. O powyższym świadczy: ukierunkowanie małżeństwa ku dobru wzajemnemu; powołanie każdego z małżonków do miłości; uczestniczenie przez miłość w ofiarnej miłości Chrystusa Ukrzyżowanego; szczególne włączenie w przymierze oblu-

⁶ „Jako pamiętka, sakrament daje im łaskę i zadanie upamiętniania wielkich dzieł Bożych i świadczenia o nich wobec swych dzieci; jako uobecnienie, daje im łaskę i zadanie wprowadzania w życie, wzajemnie wobec siebie i wobec dzieci, wymogów miłości, która przebacza i darzy odkupieniem; jako prorocstwo daje im łaskę i zadanie życia i świadczenia o nadziei przyszłego spotkania z Chrystusem” (FC, 13).

⁷ „W małżeństwie i w rodzinie wytwarza się cały zespół międzyosobowych odniesień: oblu-bieńczość, ojcostwo-macierzyństwo, synostwo, braterstwo, poprzez które każda osoba wchodzi do „rodziny ludzkiej” i do „rodziny Bożej”, którą jest Kościół” (FC, 15).

bieńcze Chrystusa z Kościołem, bycie stałym przypomnieniem tego, co dokonano się na krzyżu; uczestniczenie we dwoje w dziele zbawienia; bycie świadkami zbawienia; trwanie w komunii dwojga przedstawiającej tajemnicę Wcielenia i Chrystusowego Przymierza; zmierzanie w miłości do jedności głęboko osobowej; płynąca z miłości konieczność troski o wierność i nierozzerwalność; otwarcie ku płodności. Bez kierowania się w życiu prawami miłości, wypełnienie przez małżonków Bożego zamysłu nie będzie możliwe do wykonania.

ZADANIA RODZINY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Według Bożego zamysłu rodzina została utworzona jako „głęboka wspólnota życia i miłości”⁸ i powinna dążyć do tego, aby taką stać się w całej pełni. „Istota i zadania rodziny są ostatecznie określone przez miłość” (FC, 17). Realizacja konkretnych zadań rodziny jest zawsze wypełnianiem posłannictwa miłości. Zarówno tworzenie wspólnoty osób, jak i służba życiu, udział w rozwoju społeczeństwa oraz uczestniczenie w życiu i posłannictwie Kościoła mają być inspirowane miłością i nią przeniknięte.

1. Tworzenie wspólnoty osób

Tworzenie wspólnoty osób wymaga wiernego przeżywania komunii i jej stałego rozwoju. Wewnętrzną zasadą, trwałą mocą i celem ostatecznym tego zadania jest miłość. Tak, jak bez miłości rodzina nie jest wspólnotą osób, tak samo bez miłości nie może ona żyć, wzrastać i doskonalić się jako wspólnota osób (por. FC, 18). Pierwszą komunią staje się komuniam między małżonkami. Sakrament małżeństwa tę komuniam prowadzi do doskonałości. Dzięki darowi Ducha Świętego małżonkowie mają z każdym dniem zmierzać ku coraz głębszej więzi ze sobą. Ma ona realizować się na różnych poziomach: na poziomie związku ciała, charakterów, serc, umysłów i dążeń, związku dusz, ukazując w ten sposób Kościołowi i światu nową komuniam miłości jako dar łaski Chrystusowej (por. FC, 19). Komuniam małżeńska posiada charakter nierozzerwalny i wymaga pełnej wierności małżonków: nierozzerwalność małżeństwa znajduje swoją ostateczną prawdę w zamysle Bożym wyrażonym w Objawieniu: Bóg chce nierozzerwalności małżeństwa i daje ją jako owoc, jako znak i wymóg miłości absolutnie wiernej, którą On darzy człowieka i którą Chrystus Pan żywi dla swego Kościoła (por. FC, 20). Małżonkowie chrześcijańscy uczestniczą w nierozzerwalności – tej samej, która łączy Chrystusa z Kościołem jako swoją oblubienicę. Przez swoją wierność

⁸ Sobór Watykański II, *Gaudium et spes*, 12, dalej skrót: KDK.

stają się znakiem tej niestrudzonej wierności, którą Bóg i Jezus Chrystus miłują wszystkich ludzi i każdego człowieka (por. FC, 20). Rodzina chrześcijańska ma doświadczać nowej, szczególnej komunii, która udoskonala i wzmacnia naturalną, ludzką komunię. Jan Paweł II zauważył, że Objawienie i właściwe urzeczywistnienie komunii kościelnej ma miejsce w rodzinie chrześcijańskiej, która również z tego powodu może i powinna nazywać się „Kościołem domowym” (FC, 21). Wszyscy członkowie rodziny mają zarówno łaskę, jak i obowiązek budowania każdego dnia komunii osób. Powyższe ma się dokonywać poprzez miłość wobec dzieci, wobec chorych i starszych; poprzez wzajemną codzienną służbę; poprzez dzielenie się dobrami, radościami i cierpieniami (por. FC, 21). U podstaw budowania tejże komunii znajduje się relacja między rodzicami i dziećmi, która polega na wzajemnym dawaniu i otrzymywaniu. Rodzice są zaproszeni do przyjęcia postawy służby wobec swoich dzieci w trosce o ich ludzkie i chrześcijańskie dobro. Jan Paweł II zaznaczył, że komunია rodzinna może być zachowana i doskonała jedynie w wielkim duchu ofiary. Wymaga bowiem szlachetnej gotowości każdego i wszystkich do zrozumienia, tolerancji, przebaczenia i pojednania (por. FC, 21). Papież podkreślił, że korzystanie z sakramentów pojednania i Eucharystii obdarza rodzinę łaską potrzebną do przewyciężania podziałów i dążenia do komunii.

Tworzenie przez małżonków wspólnoty osób, tak jak i realizacja każdego z pozostałych zadań rodziny, są określone przez miłość. To ona stanowi wewnętrzną zasadę i ostateczny cel tworzenia wspólnoty osób, zarówno między małżonkami jak i pozostałymi członkami rodziny. Nowa komunია miłości małżonków przeżywana na każdym poziomie stanowi dar i zadanie; nierozzerwalność komunii małżeńskiej staje się znakiem i wymogiem Bożej miłości względem człowieka, miłości wiernej aż do końca, miłości Chrystusa do Kościoła. Realizowanie komunii osób zakłada codzienną praktykę miłości, a także korzystanie z Eucharystii i sakramentu pojednania. Może się ona dokonywać jedynie w duchu ofiary. Sama w sobie stanowi wyraz miłości oraz dążenie do osiągnięcia jej pełni. Skoro miarą komunii z Bogiem jest miłość, zatem tworzenie komunii osób stanowi konkretną drogę prowadzącą do komunii z Bogiem.

2. Służba życiu

Bóg, stwarzając mężczyznę i kobietę na swój obraz i podobieństwo, powołał ich do wyjątkowego uczestnictwa w swojej miłości poprzez współpracę w przekazywaniu ludzkiego życia: „Bóg im błogosławił, mówiąc do nich: «Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną»” (Rdz 1,28). Płodność jest owocem oraz znakiem miłości małżeńskiej, a także świadectwem wzajemnego oddania się małżonków, jednakże nie ogranicza się jedynie do fizycznego aktu rodzenia dzieci:

[...] poszerza się i ubogaca wszelkimi owocami życia moralnego, duchowego i nadprzyrodzonego, jakie ojciec i matka z racji swego powołania winni przekazać w darze dzieciom (FC, 28).

Jan Paweł II zauważył, że Kościół podaje moralne normy dotyczące przekazywania życia, których zachowanie wymaga radykalizmu i doskonałości. Stąd warunkami koniecznymi do zrozumienia i przeżywania wartości i norm moralnych w życiu małżeńskim są

[...] stałość i cierpliwość, pokora i moc ducha, dziecięce zaufanie Bogu i Jego łasce, częste uciekanie się do modlitwy i do sakramentów Eucharystii i pojednania (FC, 33).

Powyższe ma prowadzić małżonków do przeżywania płciowości według Bożego zamysłu i rozumienia jej jako znaku jednoczącej i płodnej miłości Chrystusa do Kościoła. Ważne jest przeżywanie cnoty czystości oznaczającej w chrześcijaństwie „energię duchową, która potrafi bronić miłości przed niebezpieczeństwami ze strony egoizmu i agresywności oraz potrafi kierować ją ku pełnemu urzeczywistnieniu” (FC, 33). W tym kontekście Jan Paweł II przytoczył fragment nauczania Pawła VI z encykliki *Humanae vitae*:

Nie ulega żadnej wątpliwości, że rozumne i wolne kierowanie popędami wymaga ascezy, ażeby znaki miłości, właściwe dla życia małżeńskiego, zgodne były z etycznym porządkiem, co konieczne jest zwłaszcza dla zachowania okresowej wstrzemięźliwości. Jednakże to opanowanie, w którym przejawia się czystość małżeńska, nie tylko nie przynosi szkody miłości małżeńskiej, lecz wyposaża ją w nowe ludzkie wartości. Wymaga ono wprawdzie stałego wysiłku, ale dzięki jego dobrowolnemu wpływowi małżonkowie rozwijają w sposób pełny swoją osobowość, wzbogacając się o wartości duchowe. Opanowanie to przynosi życiu rodzinnemu obfite owoce w postaci harmonii i pokoju oraz pomaga w przezwyciężaniu innych jeszcze trudności: sprzyja trosce o współmałżonka i budzi dla niego szacunek, pomaga także małżonkom wyzbyć się egoizmu, sprzeciwiającego się prawdziwej miłości oraz wzmacnia w nich poczucie odpowiedzialności. A wreszcie dzięki opanowaniu siebie rodzice uzyskują głębszy i skuteczniejszy wpływ wychowawczy na potomstwo (FC, 33)⁹.

Służba życiu podejmowana przez chrześcijańskich małżonków nie polega jedynie na przekazywaniu życia, ale także zawiera w sobie prawo i obowiązek wychowywania potomstwa. Na wychowywanie składa się wiele elementów, ale

[...] najgłębszym jest miłość ojcowska i macierzyńska, która znajduje w dziele wychowawczym wypełnienie doskonałej służby życiu: miłość rodzicielska od początku staje się duszą, a przez to i normą, która inspiruje i nadaje kierunek całej konkretnej działalności wychowawczej, ubogacając ją tak cennymi owocami miłości, jak czułość, stałość, dobroć, usłużność, bezinteresowność i duch ofiary (FC, 36).

⁹ Paweł VI, *Humanae vitae*, 21.

Wychowanie dzieci powinno obejmować istotne wartości życia ludzkiego: wolność wobec dóbr materialnych, propagowanie prostego i surowego stylu życia, poczucie sprawiedliwości i miłości rozumianej jako dar z siebie. W wychowywaniu ku takim wartościom nieodzowne jest świadectwo życia małżonków, bycie przez nich darem dla siebie nawzajem (por. FC, 37). Sakrament małżeństwa konsekruje rodziców

[...] do prawdziwie chrześcijańskiego wychowania dzieci, to znaczy powołuje ich do uczestnictwa we władzy i miłości samego Boga Ojca i Chrystusa Pasterza, a także w macierzyńskiej miłości Kościoła, wzbogaca ich darami mądrości, rady, męstwa i wszystkimi innymi darami Ducha Świętego po to, ażeby pomogli dzieciom w ich ludzkim i chrześcijańskim wzrastaniu (FC, 38).

Z tego względu zadania wychowawcze rodziców nabierają one godności i można je określić mianem powołania. Rodzice poprzez przykład własnego życia są pierwszymi głosicielami Ewangelii dla swoich dzieci: stają się w pełni rodzicami, kiedy modlą się z dziećmi, czytają im Słowo Boże, włączają je stopniowo poprzez inicjację chrześcijańską w tajemnicę Chrystusa i Kościoła (por. FC, 39).

Płodna miłość małżeńska wyraża się w różnych formach służenia życiu, a zwłaszcza w rodzeniu i wychowaniu: każdy akt prawdziwej miłości wobec człowieka potwierdza i doskonali duchową płodność rodziny, będąc aktem posłuszeństwa wobec głębokiego, wewnętrznego dynamizmu miłości rozumianej jako oddawanie siebie innym (por. FC, 41). Płodność to znak i owoc małżeńskiej miłości, ale obejmuje ona także różnorodne owoce życia nadprzyrodzonego, duchowego i moralnego, które rodzice mają przekazać dzieciom. Zachowanie moralnych norm dotyczących przekazywania życia jest wezwaniem do radykalizmu oraz zaufania Bogu, cierpliwości, pokory, modlitwy i częstego korzystania z sakramentów. Zakłada dążenie do wysokiego poziomu doskonałości, przekraczanie egoizmu, podejmowania praktyk ascetycznych. Służba życiu to także, obok przekazywania życia, wychowywanie dzieci, w którym najistotniejszym elementem jest ojcowska i macierzyńska miłość cechująca się między innymi dobrocią, bezinteresownością oraz duchem ofiary. Każdy akt miłości wobec człowieka doskonali duchową płodność rodziny, stąd właściwie pojęta służba życiu sama w sobie stanowi drogę do pełnej komunii z Bogiem.

3. Uczestnictwo w rozwoju społeczeństwa

Stwórca ustanowił związek małżeński początkiem i podstawą społeczności ludzkiej, dlatego rodzina stanowi pierwszą i żywotną komórkę społeczeństwa (por. FC, 42)¹⁰. Rodzinę wiąże ze społeczeństwem różne więzi,

¹⁰ Por. Sobór Watykański II, *Apostolicam actuositatem*, 11.

[...] stanowi ona bowiem jego podstawę i stale je zasila poprzez swe zadanie służenia życiu: w rodzinie przecież rodzą się obywatele i w niej znajdują pierwszą szkołę tych cnót społecznych, które stanowią o życiu i rozwoju samego społeczeństwa (FC, 42).

Rodzina, zgodnie ze swoją naturą i powołaniem, powinna otwierać się na inne rodziny oraz na społeczeństwo i podejmować różne zadania. Pierwszym i zarazem podstawowym sposobem wpływu rodziny na społeczeństwo jest doświadczenie w jej codziennym funkcjonowaniu komunii i uczestnictwa. Kierując się bezinteresowną miłością małżonkowie otwierają się na spotkania, dialog, bezinteresowną gotowość służenia innym, głęboką solidarność:

W ten sposób umocnienie autentycznej i dojrzałej komunii osób w rodzinie staje się pierwszą i niezastąpioną szkołą życia społecznego, przykładem oraz bodźcem dla szerszych kontaktów społecznych w duchu szacunku, sprawiedliwości, dialogu i miłości (FC, 43).

W taki właśnie sposób rodzina staje się najskuteczniejszym narzędziem

[...] humanizacji i personalizacji społeczeństwa: współpracuje w pełni i w sposób sobie tylko właściwy w budowaniu świata, czyniąc życie naprawdę ludzkim, zwłaszcza przez to, że strzeże, zachowuje i przekazuje cnoty oraz „wartości” (FC, 43).

Rodziny, poza prokreacją i wychowaniem, „mogą i powinny podejmować rozmaite dzieła służby społecznej, zwłaszcza dla ubogich” (FC, 44). Jan Paweł II w kontekście zadań społecznych rodziny wymieniał także znaczenie szeroko pojętej gościnności, zaradzania potrzebom innych i w ten sposób naśladowania Chrystusa, jak również podejmowania odpowiedzialności za przemianę społeczeństwa oraz tzw. politykę rodzinną (por. FC, 44).

Papież podkreślił, że sakrament małżeństwa uzdalnia oraz zobowiązuje chrześcijańskich małżonków i rodziców do życia odpowiadającego powołaniu ludzi świeckich, a więc do tego, by „szukali królestwa Bożego zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po myśli Bożej” (FC, 47). Zadania społeczne i polityczne wchodzą w zakres służby, w której małżonkowie chrześcijańscy uczestniczą na mocy sakramentu małżeństwa, otrzymawszy jednocześnie przykazanie, od którego nie mogą się uchylić oraz łaskę, która ich wspomaga i ożywia. Rodzina chrześcijańska jest powołana do złożenia świadectwa wielkodusznego i bezinteresownego oddania się problemom społecznym poprzez „stawianie na pierwszym miejscu” ubogich i zepchniętych na margines. Naśladując przeto Chrystusa w szczególnym umiłowaniu wszystkich ubogich, musi ona specjalnie wziąć sobie do serca los ludzi głodnych, biednych, starych, narkomanów i pozabawionych rodziny (por. FC, 47).

Będąc *domowym Kościołem* rodzina jest powołana do tego, aby być dla świata znakiem jedności. W ten sposób pełni ona rolę prorocką, świadcząc o królestwie i pokoju Chrystusa. Rodzina uczestniczy w rozwoju społeczeństwa nie tyl-

ko poprzez służbę życiu, ale także poprzez bycie pierwszą szkołą cnót społecznych. Jej zadaniem jest także bezinteresowna służba, solidarność, podejmowanie różnych dzieł służby społecznej, szczególnie wobec ubogich, a przede wszystkim rozwijanie dojrzałej rodzinnej komunii. W podejmowaniu społecznych zadań rodzinę wspomaga łaska sakramentu małżeństwa, a zaangażowanie się w ich wypełnianie samo w sobie jest wzrastaniem w miłości i naśladowaniem Chrystusa, który szczególnie umiłował ubogich.

4. Uczestnictwo w życiu i misji Kościoła

Rodzina jest powołana do budowania Kościoła poprzez udział w jego życiu i posłannictwie. Kościół „rodzi, wychowuje, buduje rodzinę chrześcijańską”¹¹. Małżonkowie i rodzice nie tylko otrzymują w Kościele miłość Chrystusa, ale sami są powołani do przekazywania tejże miłości innym:

[...] rodzina chrześcijańska, będąc owocem i znakiem nadprzyrodzonej płodności Kościoła, staje się symbolem, świadectwem i uczestnikiem macierzyństwa Kościoła (FC, 49).

Chrześcijańska rodzina buduje Boże królestwo poprzez

[...] miłość małżeńską i rodzinną – przeżywaną w jej nadzwyczajnym bogactwie wartości i wymogów pełni, wyłączności, wierności i płodności (FC, 50).

W ten sposób uczestniczy

[...] w misji prorockiej, kapłańskiej i królewskiej Jezusa Chrystusa i Jego Kościoła: miłość i życie stanowią zatem rdzeń zbawczego posłannictwa rodziny chrześcijańskiej w Kościele i dla Kościoła (FC, 50).

Jan Paweł II za Soborem Watykańskim II przypomniał, że rodzina powinna dzielić się swym bogactwem duchowym z innymi rodzinami:

[...] rodzina chrześcijańska, ponieważ powstaje z małżeństwa, będącego obrazem i uczestnictwem w miłosnym przymierzu Chrystusa i Kościoła, przez miłość małżonków, ofiarną płodność, jedność i wierność, jak i przez miłosną współpracę wszystkich członków ujawniać będzie wszystkim żywą obecność Zbawiciela w świecie oraz prawdziwą naturę Kościoła (FC, 50)¹².

¹¹ „Głosząc Słowo Boże, Kościół objawia rodzinie chrześcijańskiej jej prawdziwą tożsamość, to, czym ona jest i czym powinna być wedle zamysłu Pana; sprawując sakramenty, Kościół wzbogaca i umacnia rodzinę chrześcijańską łaską Chrystusową, ażeby ją uświęcić na chwałę Ojca; poprzez głoszenie z nową mocą nowego przykazania miłości Kościół pobudza i prowadzi rodzinę chrześcijańską do służby miłości, aby naśladowała i przeżywała tę samą miłość oddania i ofiary, którą Chrystus żywi dla całej ludzkości” (FC, 49).

¹² KDK, 48.

Treść posłannictwa rodziny Jan Paweł II ukazał jako bycie przez nią wspólnotą wierzącą i ewangelizującą, wspólnotą w dialogu z Bogiem i w służbie człowiekowi.

A. Rodzina chrześcijańska, jako wspólnota wierząca i ewangelizująca

Uczestnicząc w życiu i posłannictwie Kościoła rodzina chrześcijańska staje się wspólnotą wierzącą i ewangelizującą, a także wypełnia swoje zadanie prorockie, przyjmując oraz głosząc Słowo Boże. Małżonkowie są zobowiązani do posłuszeństwa wierze, przyjęcia Słowa Bożego, które objawia prawdę o ich życiu małżeńskim i rodzinnym:

[...] tylko w świetle wiary mogą oni odkryć i podziwiać w radosnej wdzięczności godność, do której Bóg zechciał podnieść małżeństwo i rodzinę, czyniąc je znakiem i miejscem przymierza miłości między Bogiem i ludźmi, między Jezusem Chrystusem i Kościołem, Jego oblubienicą (FC, 51).

Samo przygotowanie się do małżeństwa stanowi swoistą drogę wiary, jest szansą pogłębienia dotychczasowej wiary:

[...] narzeczeni poznają i dobrowolnie przyjmują powołanie do pójścia za Chrystusem i służenia królestwu Bożemu w stanie małżeńskim (FC, 51).

Dla wiary nowożeńców szczególnie ważnym momentem jest sam obrzęd sakramentu małżeństwa, którego „najgłębszą istotą stanowi głoszenie w Kościele Dobrej Nowiny o miłości małżeńskiej” (FC, 51). Wyznanie wiary podczas ceremonii zaślubin domaga się przedłużenia na całe życie, gdyż do małżonków Bóg przychodzi

[...] w wydarzeniach i poprzez nie, w problemach, trudnościach, codziennych sprawach życia, objawiając i przedkładając konkretne „wymagania”, odnoszące się do ich uczestnictwa w miłości Chrystusa dla Kościoła w kontekście każdej sytuacji – rodzinnej, społecznej i kościelnej – w której się znajdują (FC, 51).

Owo odkrywanie i wypełnianie zamysłu Bożego winno dokonywać się razem we wspólnocie małżeńskiej i rodzinnej. Jan Paweł II odwołał się do słów Pawła VI:

[...] rodzinę, podobnie jak Kościół, należy uważać za pole, na które przynosi się Ewangelię i z którego ona się rozkrzewia. Dlatego w łonie rodziny świadomej tego zadania wszyscy jej członkowie ewangelizują, a także podlegają ewangelizacji. Rodzice nie tylko dzielą się z dziećmi Ewangelią, ale mogą od nich odebrać tę Ewangelię wyrażoną głęboko życiem. Rodzina staje się głosicielką Ewangelii dla wielu rodzin oraz dla otoczenia, w którym żyje (FC, 52)¹³.

¹³ Paweł VI, *Evangelii nuntiandi*, 71.

Warto pamiętać, że

[...] apostołskie posłannictwo rodziny jest zakorzenione w chrzcie świętym, a przez łaskę sakramentu małżeństwa otrzymuje nową moc dla przekazywania wiary, dla uświęcania i przemiany współczesnego społeczeństwa wedle zamysłu Bożego (FC, 52).

Rodzina ma apostołować poprzez radość miłowania i pewność nadziei. Posługa ewangelizacyjna rodziców chrześcijańskich powinna się cechować miłością, prostotą oraz daniem świadectwa na co dzień.

Sakrament małżeństwa na nowo podejmuje i nakłada obowiązek obrony i szerzenia wiary, który wynika już z przyjęcia chrztu świętego i bierzmowania, czyniąc

[...] małżonków i rodziców chrześcijańskich świadkami Chrystusa „aż po krańce ziemi”, prawdziwymi i właściwymi „misjonarzami” miłości i życia (FC, 54).

B. Rodzina chrześcijańska wspólnotą w dialogu z Bogiem

Głoszenie Ewangelii i przyjmowanie jej z wiarą osiąga swoją pełnię w sprawowaniu sakramentów. Kościół jest ludem kapłańskim, a rodzina chrześcijańska jest włączona do niego poprzez

[...] sakrament małżeństwa, z którego wyrasta i z którego czerpie pokarm, jest stale ożywiana przez Chrystusa Pana i przez Niego wzywana i zobowiązana do dialogu z Bogiem poprzez życie sakramentalne, ofiarę życia i modlitwę (FC, 55).

Na tym polega kapłańskie zadanie, które rodzina może i powinna spełniać:

[...] w ten sposób rodzina chrześcijańska jest wezwana do uświęcania siebie i do uświęcania wspólnoty kościelnej i świata (FC, 55).

Jan Paweł II podkreślił, że właściwym źródłem i pierwotnym środkiem uświęcenia małżeństwa i rodziny chrześcijańskiej jest sakrament małżeństwa, który podejmuje i rozwija łaskę uświęcającą chrztu. Na mocy tajemnicy śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, w którą małżeństwo chrześcijańskie na nowo się włącza, miłość małżeńska doznaje oczyszczenia i uświęcenia:

Tę miłość Pan nasz zechciał szczególnym darem swej łaski i miłości uzdrowić, udoskonalić i wywyższyć (FC, 56)¹⁴.

Ów dar towarzyszy małżonkom przez całe życie: wypełniając mocą tego sakramentu swoje zadania małżeńskie i rodzinne, przeniknięci duchem Chrystusa, który przepaja całe ich życie wiarą, nadzieją i miłością, zbliżają się coraz bar-

¹⁴ KDK, 49.

dziej do osiągnięcia własnej doskonałości i obopólnego uświęcenia, a tym samym do wspólnego uwielbienia Boga (por. FC, 56)¹⁵.

Małżonków i rodziców chrześcijańskich obejmuje także powszechne powołanie do świętości, rodzi w nich łaskę oraz wymóg autentycznej i głębokiej duchowości małżeńskiej i rodzinnej:

[...] jak z sakramentu wypływa dar i zobowiązanie małżonków, ażeby co dzień żyli otrzymanym uświęceniem, tak też z tegoż sakramentu pochodzą łaska i moralny obowiązek przemiany całego ich życia w nieustanną „ofiary duchową” (FC, 56)¹⁶.

Zadanie uświęcenia rodziny chrześcijańskiej osiąga „swoją najpełniejszy wyraz w Eucharystii, z którą chrześcijańskie małżeństwo jest wewnętrznie związane” (FC, 57). Eucharystia jest źródłem chrześcijańskiego małżeństwa, ponieważ ofiara eucharystyczna uobecnia przymierze miłości Chrystusa z Kościołem.

W ofierze Nowego i Wiecznego Przymierza małżonkowie chrześcijańscy znajdują korzenie, z których wyrasta, stale się odnawia i nieustannie ożywia ich przymierze małżeńskie (FC, 57).

Eucharystia jest źródłem miłości, stąd w niej rodzina chrześcijańska znajduje podstawę i ducha ożywiającego jej *komunię* i jej *posłannictwo*. Dla uświęcenia rodziny duże znaczenia ma sakrament pokuty, jak również rodzinna modlitwa, która powinna być modlitwą wspólną męża i żony, rodziców i dzieci. Życie modlitwą, obok Eucharystii i innych sakramentów, pozwala małżonkom przemieniać ich codzienne posłannictwo w duchową ofiarę i w ten sposób realizować misję kapłańską:

[...] godność i odpowiedzialność rodziny chrześcijańskiej jako „Kościoła domowego” mogą być przeżywane jedynie przy nieustannej pomocy Bożej, która zawsze zostanie udzielona, jeżeli wyprosi się ją w pokornej i ufnej modlitwie (FC, 59).

Rodzice chrześcijańscy mają szczególne zadanie wychowania dzieci do modlitwy, a zasadniczym elementem tegoż wychowania jest żywe świadectwo ich osobistej i wspólnej modlitwy. Winni oni także wprowadzać dzieci w modlitwę liturgiczną Kościoła oraz uczyć różnorodnych form modlitwy prywatnej:

[...] poza modlitwą poranną i wieczorną, należy [...] polecić lekturę i rozważanie słowa Bożego, przygotowanie do sakramentów, nabożeństwo i poświęcenie się Sercu Jezusowemu, różne formy kultu Matki Bożej, modlitwę przed i po posiłku, praktyki pobożności ludowej (FC, 61).

Szczególnie Jan Paweł II zalecał odmawianie w rodzinach różańca zaznaczając, że:

¹⁵ KDK, 48.

¹⁶ KK, 34.

[...] w ten sposób prawdziwa pobożność maryjna, która przejawia się w szczerzej więzi z Najświętszą Maryją Panną i w naśladowaniu Jej, jest uprzywilejowanym środkiem zasilania komunii miłości w rodzinie i rozwijania duchowości małżeńskiej i rodzinnej. Ona, Matka Chrystusa i Kościoła, jest naprawdę w szczególności sposobem Matką chrześcijańskiej rodziny – „Kościoła domowego” (FC, 61).

Papież doceniał rolę modlitwy w życiu rodziny:

Z żywego zjednoczenia z Chrystusem, które jest zasilane Liturgią, z ofiarowania siebie i z modlitwy płynie również płodność rodziny chrześcijańskiej w jej szczególnej służbie dla postępu ludzkiego, która sama z siebie nie może nie prowadzić do przemiany świata (FC, 62).

C. Rodzina chrześcijańska wspólnotą w służbie człowiekowi

Jako kontynuację chrztu z wody i Ducha, małżeństwo stawia na nowo przed małżonkami chrześcijańskimi prawo ewangelicznej miłości i wraz z darem Ducha wpisuje ją głęboko w ich serca: miłość ich oczyszczona i zbawiona jest owocem Ducha, który działa w sercach wierzących, będąc dla nich równocześnie podstawowym przykazaniem życia moralnego, domagającym się odpowiedzialnej wolności (por. FC, 63). Tak, jak Chrystus sprawuje swoją władzę królewską, oddając siebie na służbę ludziom, tak chrześcijanin znajduje sens udziału w królowaniu swego Pana, uczestnicząc w Jego duchu i w postawie służby człowiekowi. Rodzina chrześcijańska, ożywiona i podtrzymywana nowym przykazaniem miłości, ma darzyć szacunkiem i służbą każdego człowieka, w którym winna dostrzegać godność osoby i dziecka Bożego.

Chrześcijańska rodzina uczestniczy w życiu i misji Kościoła poprzez miłość, włączając się w funkcję prorocką, kapłańską i królewską Chrystusa. Miłość i życie stanowią istotę zbawczego posłannictwa chrześcijańskiej rodziny w Kościele. Miłość decyduje o dawaniu przez nią świadectwa żywej obecności Chrystusa w świecie. Wskazuje też na prawdziwą naturę Kościoła. Małżonkowie są zobowiązani do posłuszeństwa w wierze, przyjmowania słowa Bożego, ewangelizowania i poddawania siebie ewangelizacji. Apostolskie posłannictwo rodziny samo w sobie jest zakorzenione w chrzcie świętym, ale zostaje pogłębione w sakramencie małżeństwa. Rodzina ma apostołować szczególnie poprzez radośną miłość, prostotę i codzienne świadectwo. Ma być w dialogu z Bogiem poprzez życie sakramentalne, modlitwę i ofiarę życia. Głównym źródłem jej uświęcenia jest sakrament małżeństwa, który daje łaskę i moralny obowiązek przemieniania życia w nieustanną duchową ofiarę. Małżonkowie uświęcają się również poprzez służbę człowiekowi.

Boży zamysł względem małżeństwa można uważać za podstawę uznania małżeństwa i rodziny za konkretną drogę prowadzącą małżonków do komunii z Bogiem. Skoro małżonkowie są uzdolnieni do odpowiedzialności za miłość i wspólnotę oraz obdarowani łaską umożliwiającą realizację Bożego zamysłu dotyczącego małżeństwa i rodziny, to konsekwencją powyższego jest wzrastanie w miłości wzorowanej na miłości Chrystusa i prowadzącej do pełnego daru z siebie. Dbałość o nierozzerwalność małżeństwa i wierność oraz o bycie dla siebie nawzajem darem wymaga od nich, z jednej strony, otwartości na Bożą łaskę, a z drugiej podejmowania ascezy. Nie tylko istota, ale i zadania rodziny są określone przez miłość, dlatego ich wypełnienie prowadzi do dalszego rozwoju miłości. Budowanie wspólnoty osób w duchu ofiary, szeroko pojęta służba życiu, podejmowana z tego tytułu asceza oraz troska o owocne wychowywanie dzieci poprzez świadectwo życia zgodnego z logiką chrześcijańskiej miłości, także zakładają rozwój miłości. Uczestnictwo w rozwoju społeczeństwa, a szczególnie troska okazywana ubogim, stanowi konkretną drogę naśladowania Chrystusa i dążenia do pełnej komunii z Nim. Zaangażowanie w życie i misję Kościoła, uczestniczenie w misji prorockiej, kapłańskiej i królewskiej Chrystusa i Kościoła z natury rzeczy przyczynia się do uświęcenia i pogłębienia komunii z Bogiem. Bycie wspólnotą wierzącą i ewangelizującą, a także wspólnotą dialogu z Bogiem oraz wspólnotą będącą na służbie człowiekowi, dokonuje się dzięki miłości i poprzez nią.

W świetle powyższego można stwierdzić, że Jan Paweł II, ukazując Boży zamysł wobec małżeństwa oraz zadania przed nim stojące, a także konkretny sposób ich realizacji, jednoznacznie wskazał na miłość, bez której wypełnienie Bożych planów względem małżeństwa i rodziny byłoby niemożliwe. Tym samym można stwierdzić, że podjęcie małżeńskiego powołania jest jednoznaczne z wkroczeniem na konkretną i zarazem specyficzną drogę prowadzącą do pełni komunii z Bogiem. Jest rzeczą znamionną, że Jan Paweł II nie tylko uważał małżeństwo za drogę prowadzącą do świętości, ale pragnął ukazywać konkretne wzory kroczenia tą drogą:

Należy popierać uznanie heroicznego cnót zwłaszcza świątobliwych wiernych świecików, którzy realizowali swe powołanie chrześcijańskie w małżeństwie. Żyjąc przeświadczenie, że w rzeczywistości nie brak owoców świętości również w tym stanie, czujemy potrzebę znalezienia odpowiednich sposobów, ażeby świętość ta była przez Kościół stwierdzana i stawiana za wzór dla innych chrześcijańskich małżonków¹⁷.

Papież swoje pragnienie spełnił już wtedy, kiedy na ołtarze zostali wyniesieni Luigi i Maria Beltrame Quattrocchi – pierwsza wspólnie beatyfikowana para małżeńska.

¹⁷ Jan Paweł II, *Tertio millennio adveniente*, 37.

SUMMARY

The objective of the article is to present marriage as a way leading toward communion with God. Therefore, the contents of the exhortation of John Paul II entitled *Familiaris consortio* has been submitted to analysis. The entire reflection has been divided into several parts modeled on the respective parts of the exhortation. Firstly, vocation to marriage in God's plan has been presented followed subsequently by particular tasks of marriage together with the realization of these tasks. The findings of the conducted research are given in the conclusions. It has been revealed, among others, that God's intention for marriage can be recognized as a basis to acknowledge marriage and the family as a sure way leading the spouses toward communion with God. Moreover, it has been stated that John Paul II, unfolding God's intention for marriage together with the tasks standing before marriage and the realization of these tasks, concurrently pointed out that without love the fulfillment of God's plans towards marriage and the family would be impossible. Thereby it can be considered that undertaking the vocation to marriage is synonymous with entering on a definite and, at the same time, specific way leading to full communion with God.

Key words:

God, John Paul II, family, marriage, communion, love